

Τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοὶ

Του ΠΑΝΟΥ ΛΩΛΟΥ*

Οπως υποστηρίχθηκε και με τον πλέον επίσημο τρόπο, η χώρα μας εισήλθε σε έναν πόλεμο με έναν ασύμμετρο εχθρό, αυτόν της πανδημίας.

Η είσοδος της χώρας μας ταυτόχρονα με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες σε καθεστώς απότομης πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας συνιστά ένα μεγάλο πρόβλημα αλλά και μια μεγάλη ευκαιρία να αναπροσδιορίσουμε άμεσα τις προτεραιότητές μας βάσει των συνθηκών που επικρατούν και βάσει όσων αναμένεται να συμβούν στην οικονομία. Η διαπίστωση ότι η Ευρώπη δεν είναι όσο ισχυρή βιομηχανικά θα έπρεπε να είναι καθίσταται περισσότερο επίκαιρη από ποτέ, από τη στιγμή που αναμένει τις εισαγωγές υγειονομικού και ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού από την Απω Ανατολή. Η προσπάθεια αδυναμίας εξασφάλισης επάρκειας και εφοδιασμού πρώτων υλών και βασικών διατροφικών αγαθών, έστω και για σύντομη χρονική διάρκεια, δεν αφήνει στη σφαίρα της φαντασίας αλλά στις πραγματικές απειλές που καλείται ακόμη και ο ανεπιτυχημένος κόσμος πλέον να αντιμετωπίσει.

Η κατάσταση εντός της Ε.Ε. προκύπτει εκ των πραγμάτων να είναι περισσότερο πολύπλοκη απ' ό,τι συνήθως. Η πιθανότητα συμφωνίας για την έκδοση ομολόγου ειδικού σκοπού υφίσταται, καιτοι η Γερμανία φέρεται να ανθίσταται, αλλά πιθανόν να επιτευχθεί όταν θα έχει παρέλθει κρίσιμος χρόνος που δεν θα ευνοεί την άμεση επώλυση των πληγών. Οι πολιτικοί ηγέτες που προτάσσουν ιδιότυπα εθνικά ή μη συμφέροντα, ακόμη και αν αυτά αντικεινται σε θεμελιώδεις αρχές της Ε.Ε., είναι ακόμη στην εξουσία και κατά πάσα πιθανότητα θα βρουν στο μέλλον μιμητές, αφού η επιστροφή στη λογική των κλειστών συνόρων θα διευκολύνει την αποδοχή της ρητορικής τους και την αναβίωση φαινομενικά νεκρών στερεοτύπων. Η παρούσα κρίση θα επιτρέψει πολύ εύκολα στους πολίτες των χωρών-μελών της Ε.Ε. να ξεχάσουν τα αγαθά της συμμετοχής τους σε αυτή την υπερεθνική συσσωμάτωση και να αναζητήσουν εύκολες λύσεις σε αφερέγγυους θεσμούς και αντιδραστικές αντιλήψεις. Είναι ανησυχητικό ότι ορισμένες κυβερνήσεις χωρών-μελών ενέδωσαν ήδη στον πειρασμό της

Διαπιστώνεται ότι η Ευρώπη δεν είναι όσο ισχυρή βιομηχανικά θα έπρεπε να είναι και αναμένει τις εισαγωγές υγειονομικού και ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού από την Απω Ανατολή.

ιδιοτελούς πορείας, όπως συνέβη με την απαίτηση η εγχώρια βιομηχανία τους να προμηθεύσει κατά προτεραιότητα τους εγχώριους πελάτες.

Η είσοδος της χώρας μας σε αυτή τη διεθνή κατάσταση προσφέρει τη δυνατότητα να ληφθούν άμεσα συγκεκριμένες αποφάσεις με στόχο την αξιοποίηση των συγκυριών και την καταγραφή πλεονεκτημάτων για την εθνική μας οικονομία. Δεδομένου του ισχυρού πλήγματος που δέχεται ήδη ο τουρισμός, ως κλάδος με μεγάλη συμμετοχή στο εισόδημα της χώρας, και της πτώσης της εσωτερικής ζήτησης ως απότοκο της πύσης της οικονομικής δραστηριότητας, η αυτονόητη επιλογή στην οποία πρέπει να προβούμε άμεσα είναι η ενίσχυση της ελληνικής βιομηχανίας.

Η Ιταλία, η Γερμανία, η Κύπρος, η Τουρκία, η Βουλγαρία, οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, ο Λίβανος και η Ισπανία αποτέλεσαν το 2019 τους δέκα σημαντικότερους εξαγωγικούς προορισμούς για τα ελληνικά προϊόντα. Οι περισσότερες από τις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες που είναι και αποδέκτες των ελληνικών εξαγωγών έχουν αναστείλει σημαντικό μέρος της παραγωγικής τους βάσης και πιθανόν να ανασταλούν και στις υπόλοιπες στο μέλλον, εφόσον η πανδημία δεν υποχωρήσει. Η επαναδραστηριοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής που τελεί υπό απαγορεύσεις δεν θα είναι ανέφελ, δεδομένης της αδυναμίας εξασφάλισης ομαλού εφοδιασμού και ακώλυτων μεταφορών, μειωμένης ζήτησης, ελλείψεων σε ανθρώπινο δυναμικό και κυρίως προβλημάτων στις ταμειακές ροές των επιχειρήσεων. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία θα εξέλθει της περιόδου της πανδημίας σοβαρά τραυματι-

Η συνέχιση της δραστηριότητας της ελληνικής βιομηχανίας, έστω και υπό συνθήκες μειωμένης ζήτησης, θα αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα για όσο διάστημα η ζήτηση θα παραμείνει μειωμένη διεθνώς και θα ευνοήσει την πορεία της στο μέλλον, όταν οι ανταγωνιστές της επανεκκινήσουν την παραγωγή τους.

σμένη, χωρίς προοπτική άμεσης και πλήρους επιστροφής στα προ πανδημίας δεδομένα.

Η ελληνική βιομηχανία συμβάλει στο 87% της αξίας των εξαγωγών αγαθών και στο 42% των συνολικών εξαγωγών (συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού, της ναυτιλίας και των μεταφορών). Παράλληλα, συνεισφέρει το 40% του συνολικού φόρου εισοδήματος των νομικών προσώπων και στο 13% των αμοιβών των εργαζομένων στην Ελλάδα, ενώ αμείβει κατά 37% καλύτερα τους εργαζομένους της σε σχέση με τον μέσο όρο. Ένα πλήγμα στην ελληνική βιομηχανία ισοδυναμεί με άμεσο πλήγμα στα δημοσιονομικά έσοδα και μάλιστα με πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις, αφού οι επενδύσεις θα μειωθούν κάθεται εάν συνεχιστεί η πανδημία και οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα είναι ούτως ή άλλως εξαιρετικά χαμηλές ως ποσοστό του συνολικού ακαθάριστου σπληματισμού παγίου κεφαλαίου. Το παραγωγικό διαθέσιμο της ελληνικής βιομηχανίας θα παραμείνει ικανό να αντεπεξέλθει σε αυξημένη ζήτηση, αλλά, χωρίς δραστηριότητα, θα επέλθει μείωση της απασχόλησης. Η ευστάθεια της αγοράς ενέργειας θα διαταραχθεί με δυσμενέστερες επιπτώσεις στο μέσο και στο οριακό κόστος όπως αυτό διαμορφώνεται επί της παρού-

σης λόγω της ζήτησης που προέρχεται από τη βιομηχανία και ειδικά τις νυκτερινές ώρες. Ο κλάδος των μεταφορών, που έχει δοκιμαστεί κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας στην Ελλάδα λόγω διατάραξης του εμπορικού ισοζυγίου, θα συρρικνωθεί, και οι τράπεζες, οι οποίες διαθέτουν πλέον αυξημένη ρευστότητα, θα συμπεριλάβουν νέες επισφάλειες από τον πλέον αξιόχρεο μέχρι στιγμής τομέα της οικονομίας, που έχει να επιδείξει εισαγωγική χρημάτων από το εξωτερικό και λειτουργεί με σχετικά σταθερό λειτουργικό κύκλο.

Η ευκαιρία για την κατάρτιση άμεσα ενός σχεδίου στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας δίδεται τώρα και μάλιστα με τον πλέον επιτακτικό τρόπο. Η ακόλυτη δραστηριότητα της εγχώριας βιομηχανίας, νοούμενου ότι τηρεί αυστηρές προϋποθέσεις πρόληψης σε θέματα υγείας – κάτι που είναι απολύτως συμβατό με το συμφέρον της αφού οποιαδήποτε αδράνεια σε γραμμή παραγωγής συνιστά κόστος με ευρύτερες προεκτάσεις–, πρέπει να διασφαλιστεί θεσμικά και πρακτικά. Η συνέχιση της δραστηριότητας της, έστω και υπό συνθήκες μειωμένης ζήτησης, θα αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα για όσο διάστημα η ζήτηση θα παραμείνει μειωμένη διεθνώς και θα ευνοήσει

την πορεία της στο μέλλον, όταν οι ανταγωνιστές της επανεκκινήσουν την παραγωγή τους. Εάν αντιμετωπισθούν τώρα συγκεκριμένα ζητήματα με ευέλικτο τρόπο και πέραν των γενικών ρυθμίσεων που έχουν εξαγγελθεί για τη στήριξη των ελληνικών επιχειρήσεων, η ελληνική βιομηχανία όχι μόνο θα διατηρηθεί ως αξιόπιστος άμεσος και έμμεσος χρηματοδότης της οικονομίας, αλλά θα ωφεληθεί σε μεσοπρόθεσμη βάση ώστε να μπορέσει να αποσπάσει μερίδια αγοράς.

Η ηλεκτρική ενέργεια αποτελεί σημαντικό μέρος του κόστους παραγωγής. Βασικά αίτια του υψηλού κόστους στη χώρα μας είναι τα δομικά χαρακτηριστικά αυτής της αγοράς, όπως η υποχρεωτική ημερήσια αγορά (compulsory pool), η ατελής εφαρμογή του target model και η έλλειψη διασυνδέσεων. Τα επιπλέον κόστη CO₂ επιβαρύνουν περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα του κόστους. Η βιομηχανία χρειάζεται άμεσα ανταγωνιστικό κόστος ενέργειας και σε βιώσιμη βάση, χωρίς τη δυσανάλογη επιβάρυνσή της σε σχέση με τους λοιπούς καταναλωτές. Η μείωση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας από την ελληνική βιομηχανία –κατά τη ήδη παρατηρούμενη στις χώρες της Ε.Ε., που έπαυσε η μη στρατηγικού χαρακτήρα βιομηχανική παραγωγή– θα έχει επαχθείς συνέπειες στην αγορά ενέργειας και στο διαμορφούμενο κόστος, με ευρύτερες επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας και της κοινωνίας.

Για την ενίσχυση των ελληνικών βιομηχανιών που έχουν εξαγωγική δραστηριότητα και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς τους, απαιτείται η στήριξη του ελληνικού Δημοσίου σε συνεργασία με τις συστημικές τράπεζες, ώστε να αντικατασταθούν οι ανειλημμένες δανειακές τους υποχρεώσεις με νέες και υψηλότερες γραμμές, με χαμηλότερα επιτόκια και μακρύτερο ορίζοντα εξόφλησης. Σε κάθε περίπτωση, οι βιομηχανίες αυτές, οι οποίες αποτελούν τις πλέον ανταγωνιστικές και βιώσιμες της εγχώριας αγοράς, αποτελούν τη φυσική επιλογή και των ίδιων των συστημικών τραπεζών.

Προτείνεται η επιστροφή (σύνολο ή μέρος) της προκαταβολής του φόρου εισοδήματος για το φορολογικό έτος 2020, καθώς επίσης και η μη καταβολή της για το φορολογικό

έτος 2021, ώστε να τονωθεί άμεσα η ρευστότητα των βιομηχανικών επιχειρήσεων οι οποίες δεσμεύουν εκ των πραγμάτων υψηλά ποσά για κεφάλαια κινήσεως και επενδύσεις με μακροπρόθεσμη απόσβεση.

Οι εξαγωγικές επιχειρήσεις διασφαλίζουν τα εισπρακτά ενοτή τις διενθεις τους συναλλαγές έναντι του ρίσκου που εμπεριέχει η αδυναμία καταβολής τους εκ μέρους των πελατών. Η διασφάλιση των συναλλαγών γίνεται συνήθως μέσω ασφάλισης πιστώσεων (credit insurance), η οποία υπόκειται σε συγκεκριμένο ποσοστό κάλυψης του ασφαλιζόμενου ποσού. Συνεπώς, ακόμη και σε περίπτωση αθέτησης πληρωμής (default payment), ο ασφαλισμένος εξαγωγέας αναλαμβάνει το βάρος της διαφοράς που δεν θα καλυφθεί από την ασφαλιστική εταιρεία. Προτείνεται η με ειδική ρύθμιση κάλυψη των ασφαλειών πιστώσεων που έχουν γίνει εμπρόθεσμα και σε πλήρη εφαρμογή των συμπρωτομένων μεταξύ Ελλήνων εξαγωγών και των ασφαλιστικών εταιρειών σε περίπτωση ανωτέρας βίας (force majeure), ώστε να μην επηρεαστεί δυσανάλογα με τις αντοχές του ο εξαγωγικός κλάδος της ελληνικής οικονομίας και να αποφευχθούν οι βαρύτατες περαιτέρω επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας.

Ο Θουκυδίδης μας διέσωσε την ομιλία του Περικλή στην Εκκλησία του Δήμου, σύμφωνα με την οποία αποφασίστηκε η δυναμική αντιμετώπιση των Λακεδαιμονίων και συνεπώς η είσοδος της Αθήνας και των συμμάχων της στον πόλεμο. Σε αυτήν την περίπτωση τονίσθηκε ότι «τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοὶ» (Θουκυδίδης Α. 142), δηλαδή, ότι στον πόλεμο οι ευκαιρίες δεν περιμένουν. Στον ασύμμετρο αυτό πόλεμο που έχουμε εισέλθει, παρατηρούμε ήδη ότι όλοι οι συμμετέχοντες, ακόμη και αν αποτελούν μέλη της ίδιας κοινότητας κρατών, συμπεριφέρονται –συγκεκριμένα– να ή μη– ιδιοτελώς. Θα ήταν σοβαρή παράλειψη εάν δεν αξιοποιείτο η τρέχουσα συγκυρία ώστε να διαμορφώσουμε μια περισσότερο ανταγωνιστική και βιώσιμη βιομηχανία, δεδομένου ότι οι ευκαιρίες δεν περιμένουν.

* Ο κ. Πάνος Λώλος είναι μέλος του Δ.Σ. της Ελληνικής Παραγωγής - Συμβούλιο Βιομηχανιών για την Ανάπτυξη.